

METAFORE ȘI MODELE EDUCAȚIONALE ÎN FILMUL *MICUL PRINȚ*. ANALIZĂ DE DATE CALITATIVE

Prof. univ. dr. habil. Dorin OPRIȘ
Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia

Abstract: *This research started from the worldwide popularity of the animated film "The Little Prince", made in 2015 based on Antoine de Saint-Exupéry's famous short story having the same name, published in 1942. The aim of the research was to highlight the way in which undergraduate and master's students in the field of Education Sciences perceive and currently consider capitalized the metaphors and educational models that the film is containing. The data were collected from a number of 140 respondents, who agreed to watch the film in private and write a free text of minimum 10 lines in which to include considerations, analyzes, personal points of view. The qualitative data thus obtained were interpreted using the KH Coder program and thematically analyzed through text fragments, in relation to word structures generated by the program. The main conclusions show that the film constitutes both a successful illustration and an update of the story of the famous French author. At the same time, it can offer, through the complexity of metaphors and the value of the educational models it includes, a pedagogical support to parents and teachers in the training of today's children and young people, in the context of technicalization to robotization of society and people's lives.*

Keywords: *education, storytelling, The Little Prince, qualitative data, KH Coder, technicalization, robotization*

1. Introducere

Una dintre cele mai cunoscute și mai apreciate opere din lume, inclusiv prin numărul traducerilor înregistrate până în prezent, pe locul al doilea după Biblie, povestea *Micul prinț* a lui Antoine de Saint-Exupéry¹, apărută în 1942, a susținut și a inspirat numeroase generații de copii și adolescenți aflați în căutarea de răspunsuri privind viața și esența acesteia. Popularitatea aceste cărți, vândută în peste 145 de milioane de exemplare în toată lumea, a făcut ca în anul 2015 să fie finalizat și lansat în întreaga lume filmul de animație cu același nume, realizat de o echipă internațională, în regia și producția lui Mark Osborne².

Filmul, care s-a dorit un omagiu adus lui Antoine de Saint-Exupéry și celebrei sale povestiri, preia și valorifică o serie de teme și personaje ale cărții, dar totodată actualizează puternic mesajul și face o serie de trimiteri la modele formative inspirate

¹ Antoine de Saint-Exupéry, *Micul prinț*. Traducere de Marieva Ionescu, București, Editura Humanitas, 2017.

² Emanuela-Liliana Bandici, *De la filmografie la educație și cunoaștere: etapele descoperirii sinelui în ecranizarea Micul prinț (după Antoine de Saint-Exupéry)*, în „Altarul Reîntregirii”, XXI (2), 2016, p. 259-261.

din domeniul ciberneticii, devenite practic cutumă în prezent, aflate nu o dată pe contrasensul cultivării de către instanțele educative a bucuriei, exuberanței și învățării din experiența nemijlocită a vieții, proprii copiilor.

În filmul „Micul prinț”, fetița, eroina privilegiată de regizor în noua formă a poveștii, își continuă pașii prin lume, însă pe coordonate noi și surprinzătoare, deschise de un bătrân aviator înțelept, care o ajută să „vadă” și dincolo de obiectivele educaționale și personale ermetice trasate cu fermitate de mama ei. Mesajul filmului transcende latura sa artistică și se dovedește în bună măsură o oglindă a educației actuale, o hârtie de turnesol care evidențiază o serie de aspecte sau abordări ce contrastează așteptărilor formării copiilor pentru bucuria de a Fi și de a Trăi.

O astfel de realizare artistică nu putea să rămână în afara atenției dascălilor sau cercetătorilor, dar și a studenților. De ani buni, aceștia din urmă transmit semnale semnificative privind nevoia de aprofundare și valorificare a mesajelor educaționale ale filmului, absolut necesare în etapa de formare inițială pentru profesia didactică. Unanim, se remarcă în prezent modul în care „Micul prinț” reamintește și ilustrează sinonimia între călătoria prin viață și parcursul educațional personal de la copilărie, până la maturitate.

2. Scopul și metodologia de cercetare

Cercetarea de față și-a propus să evidențieze comparativ metafore și modele educaționale prezente în filmul „Micul prinț”, pornind de la analiza răspunsurilor oferite într-un scurt text, cu caracter sintetic și având o structură la alegere, de minimum 10 rânduri, de către studenți la licență și masteranzi din domeniul științe ale educației, de la Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia. Invitația de participare la cercetare a fost trimisă pe grupurile de Microsoft Teams ale studenților și masteranzilor, participarea a fost voluntară, nu au fost promise și nu au fost acordate recompense pentru participarea la cercetare.

Datele de cercetare colectate³ de la respondenți au fost prelucrate⁴ în scop de cercetare⁵ cu ajutorul programului KH Coder⁶, pentru evidențierea unor rețele⁷ sau legături între cuvinte sau concepte propuse de respondenți, cât și prin analize și exemplificări de texte, la nivel de tendințe, prin valorificarea unor date de identificare furnizate de către participanți. Programul KH Coder este utilizat pe scară largă în cercetările care operează cu date calitative, ca urmare a posibilităților pe care le oferă în identificarea facilă și stabilă de teme în seturi mari de date nestructurate.

Cercetarea a fost derulată în perioada mai-iunie 2024, la finalul acesteia au fost înregistrate 140 de răspunsuri, cu următoarea distribuție pe nivele de studii: 65 de răspunsuri au fost oferite de studenți (Pedagogia învățământului primar și

³ Septimiu Chelcea, *Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative și calitative*, București, Pro Universitaria, 2022, p. 86.

⁴ Mircea Agabrian, *Cercetarea calitativa a socialului*, Iași, Editura Institutul European, 2004, p. 11-18.

⁵ Michael Quinn Patton, *Qualitative research and evaluation methods* (3 ed), Sage Publications, 2002, p. 431.

⁶ Koichi Higuchi, *KH Coder 3 Reference Manual*, Kyoto, Ritsumeikan University, 2016, p. 50-52.

⁷ Charles H. Romesburg, *Cluster analysis for researchers*, North Carolina, Lulu Press, 2004, p. 27.

preșcolar – PIPP, anii I-III) și 75 de masteranzi (Management educațional – ME, anii I-II, și Psihopedagogia educației timpurii și a școlarității mici – PETSMM, anul II).

Textele propuse de către respondenți au fost analizate și structurate prin intermediul programului KH Coder, mai întâi pentru întreg eșantionul, apoi pe cele două nivele de studii. Lista cuvintelor prin intermediul cărora au fost organizate datele a fost stabilită pornind de la scopul cercetării și de la frecvențele cu care apar acestea în text, oferite de program.

3. Rezultate

3.1. Structuri, metafore educaționale și analiza datelor oferite de întreg eșantionul

Datele principale, pentru întreg eșantionul inclus în cercetare, sunt prezentate grafic în Figura 1. Informațiile de co-ocurență au fost selectate și afișate ca muchii cu coeficienți Jaccard mai mari sau egali în raport cu valoarea stabilită pentru analiza de date. Cuvintele-cheie selectate (nodurile) au fost incluse de KH Coder în figură ca urmare a îndeplinirii valorii specificate. Figura 1 include și coeficienții care arată valoarea legăturilor dintre cuvinte în cadrul rețelelor. Grosimea liniei evidențiază valoarea legăturii dintre cuvinte. Cu cât linia este mai groasă, cu atât legătura dintre cuvintele respective este mai puternică în textul de referință, în raport cu alte co-ocurențe.

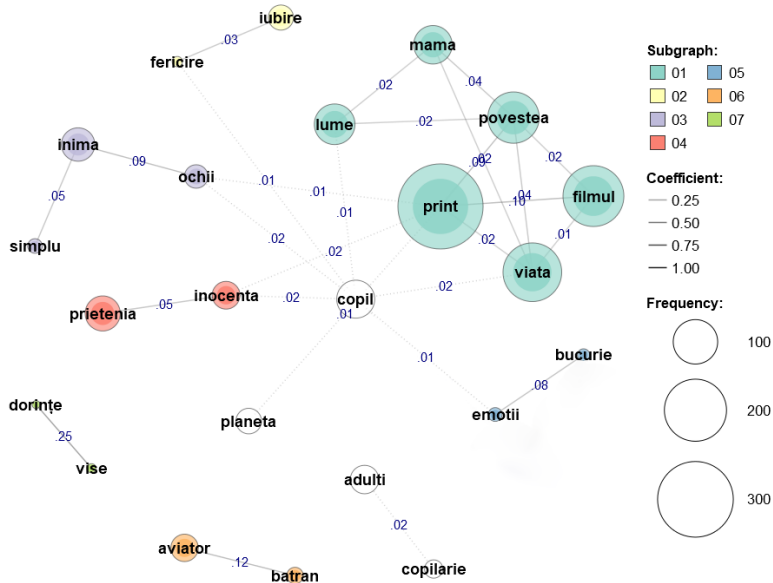

Fig. 1. Prezentarea grafică a datelor pentru întreg eșantionul

Cuvintele din aceeași structură sunt legate prin linii continue, în timp ce legătura dintre structuri sau „comunități conceptuale” apare cu linii întrerupte. În

același timp, acolo unde frecvența cu care apare un cuvânt este mai mare, dimensiunea cercului în care acesta apare se modifică în mod corespunzător. Programul folosește scheme de codare cu ajutorul culorilor și de organizare a datelor spre a evidenția centralitatea unui cuvânt în rețea și structurile de cuvinte, precum și legăturile care există între acestea.

Astfel, se remarcă, pentru datele înregistrate de la întreg eșantionul de respondenți, poziția privilegiată a cuvântului „copil”, care se află în legătură cu majoritatea structurilor (grafurilor). Era previzibil ca „printr” să aibă cele mai multe apariții în textul analizat, alături de „filmul” și „povestea”, dar este de remarcat prezența în structură a cuvântului „viața”, aflat în legătură directă și cu „mama”.

Așa cum era de așteptat, „copil” este asociat cu „emoții”, „inocență”, „lume” etc., date fiind particularitățile poveștii *Micul prinț* și atenției regizorului de a le marca în film, sesizate de către participanții la cercetare. Este remarcabil modul în care studenții și masteranzii remarcă în film și menționează în textele propuse ca răspunsuri de cercetare cuvinte-cheie poziționate de programul KH Coder în structuri precum: „simplu” – „inimă” – „ochii”, „copil” – „iubire” – „fericire” sau grafuri marginale precum „dorințe” – „vise”.

3.2. Repere conceptuale și analiza datelor de cercetare oferite de studenții de la licență

Pentru a evidenția particularitățile de înțelegere și analiză conceptuală a filmului „Micul prinț” la nivel de licență și masterat, au fost realizate două analize distincte, pe textele recepționate de la respondenți. Prezentăm în Figura 2 structura furnizată de program în urma analizei datelor pentru studenții de la licență.

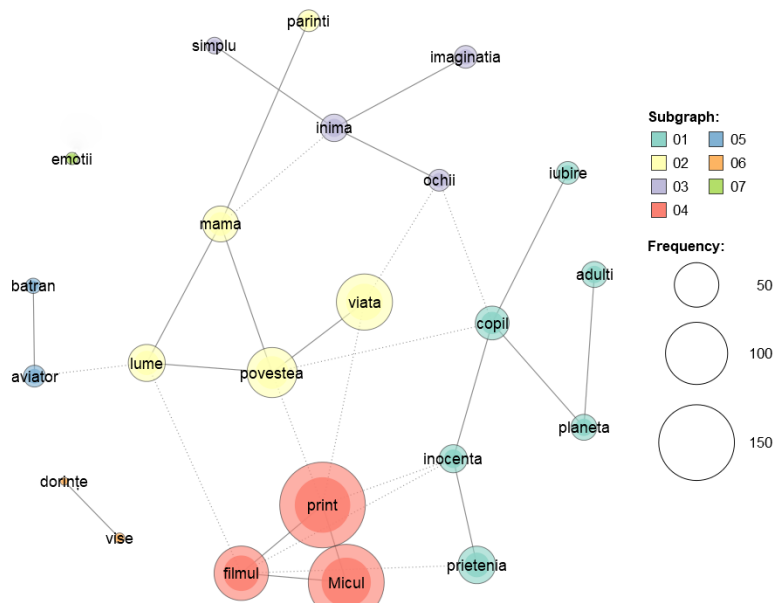

Fig. 2. Prezentarea grafică a datelor pentru studenții de la licență

Se remarcă, și în acest caz, frecvența mare cu care apar cuvintele: „micul” – „prinț” – „filmul”, într-o structură cu legături puternice între ele, dar în același timp având legături slabe cu structurile învecinate.

Deși cu un număr mai mic de apariții, cu o anumită centralitate se remarcă în Figura 2 structura (graf prezentat de noi în ordinea descrescătoare a numărului de apariții ale cuvintelor): „povestea” – „viața” – „mama” – „lume” – „părinți”, cu legături puternice între ele și cu unele legături mai slabe față de structurile învecinate. Filmul este considerat de către respondenții din această categorie o poveste despre viață a unui copil care descoperă lumea prin intermediul aviatorului și este puternic marcat de modelul educațional oferit de mama sa. Astfel, studenții evidențiază faptul că „*Micul prinț* este o poveste aparent simplă, dar cu profunde implicații filozofice și morale, adresată atât copiilor, cât și adulților” (S.B.M., PIPP), în care „narațiunea este profund emoționantă și inspiratoare, evocând o nostalgie dulce pentru simplitatea și puritatea copilăriei” (T.A.C., PIPP).

Prin textele furnizate ca răspuns oferit în cercetare, studenții arată că înțeleg filmul ca pe o poveste esențială despre viață, în care fetița descoperă cu adevărat lumea prin intermediul aviatorului (bătrânul), dar este totodată puternic marcată de valorile mamei (părinților). Un student ilustrează, prin tușe puternice, ideile centrale ale filmului printr-o raportare, inclusiv personală, la temele educaționale și morale pe care acesta le prezintă, considerând că „întreaga poveste este o metaforă, o paralelă între lumea perfectă, calculată pe secunde, într-un cadru perfect aliniat, în linii și paralelisme, și cea haotică, dar plină de culoare a visătorilor. Tabla cu predicția vieții copilului este de fapt proiectarea împlinirii tuturor proiectelor ratate de către mama, care își spală povara nereușitelor prin intermediul copilului. Tatăl, mare constructor de case sofisticate, este marele absent, ratând până și evenimentele cele mai importante din viața fiicei sale. Micul prinț ne poartă într-o călătorie în trecutul personal, pe vremea când un prieten cu care să ridici un zmeu era cea mai de preț avuție. De asemenea, ne dă speranța că pe cei dragi plecați spre stele îi vedem cu inima!” (B.V.P., PIPP).

Un loc privilegiat deține în Figura 2 una dintre asocierile-cheie pentru spațiul pedagogic, având în centru perechea: „copil” – „inocență”, la care programul KH Coder a asociat „iubire” și „planetă”, respectiv „prietenia”. O mențiune specială pentru subgraful care are în centru cuvântul-cheie „inima”, asociat de programul de analiză cu „simplu”, „imaginația” și „ochii”, cuvânt aflat la rândul său în relație secundară cu cele două structuri principale.

Studenții arată maturitate de gândire și analiză, sesizează și evidențiază aspecte de mare profunzime în plan educațional, personal și social, cu impact asupra dezvoltării personale a copiilor și în regăsirea unor modele pedagogice de succes. Exemplificăm cu două fragmente de text pe care le considerăm sugestive pentru această analiză a filmului, care „promovează teme precum prietenia, sacrificiul și căutarea sensului într-o lume plină de superficialitate și preocupări materiale” (F.A.C., PIPP), demers cu atât mai demn de atenția dascălilor cu cât „copilul zilelor noastre este cufundat în exigențe, standarde ridicate și pretenții multiple pentru a

ajunge acolo unde își doresc părinții lui, uitând să își trăiască și Copilăria” (B.M.E., PIPP).

3.3. Perspective particulare și analize ale datelor de cercetare oferite de masteranzi

În cazul răspunsurilor oferite de către masteranzii din domeniul științe ale educației participanți la cercetare, se menține pe primul loc (Figura 3), în ceea ce privește numărul de prezențe, structura: „micul” – „prinț” – „filmul”, dar cu legături mai apropiate între „filmul” și celelalte două cuvinte, în raport cu datele oferite de studenții de la licență. Aceasta este puternic legată de structura centrală, care are în mijloc cuvintele „povestea” și „viață”, cuvinte care au la rândul lor o serie de legături puternice în cadrul grafului și unele conexiuni cu cele învecinate.

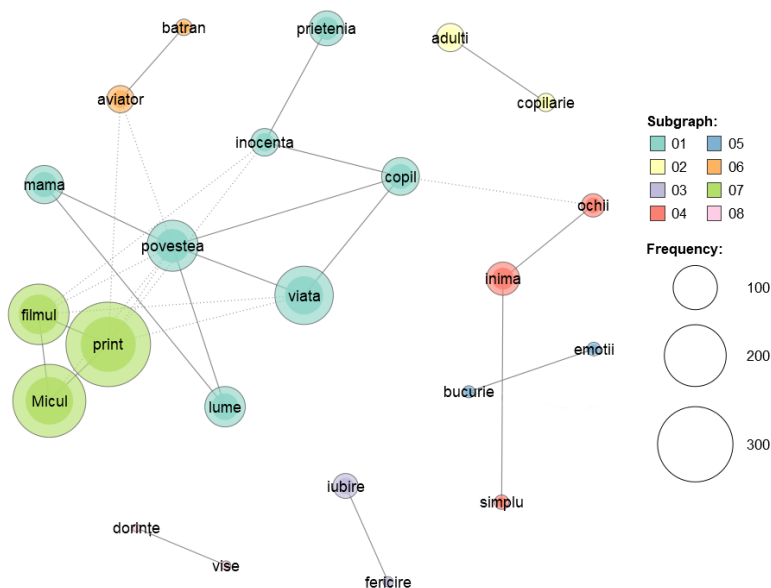

Fig. 3. Prezentarea grafică a datelor pentru studenții de la masterat

Masteranzii particularizează, considerând că filmul este o metaforă despre „importanța legilor umane autentice, o reflecție asupra naturii, a efemerității vieții și a efortului de a găsi sens într-o lume care adesea este lipsită de adevăr și compasiune” (Ș.L.M., ME), o realizare în care „tema centrală este reprezentată de inocența și puritatea copilăriei, care aduce în discuție sensul vieții și căutarea valorilor autentice într-o lume dominată de superficialitate” (V.I.M., ME). Un masterand apreciază „modul în care filmul combină povestea clasică cu o narațiune modernă. Această structură narativă dublă adaugă profunzime și relevanță contemporană, explorând modul în care povestea Micului prinț poate influența și transforma viețile în lumea modernă.” (B.A., PETS.M).

O serie întregă de legături dintre cuvinte apar și la masteranzi, cum sunt și: „dorințe” – „vise” (cu o frecvență redusă), „prietenia” – „inocența” sau „aviator” – „bătrân”, primele două cu o puternică încărcătură simbolic-educatională. Se remarcă de asemenea faptul că în textele furnizate de cele două eșantioane legătura dintre „copil” și „inocență” este puternică. Datele indică, așadar, o bună înțelegere și totodată unele puncte de vedere apropiate între cele două eșantioane, pe aspectele cheie ale filmului.

Spre deosebire de studenții de la licență, masteranzii au oferit date mai ample, care au făcut ca structura centrală să fie semnificativ mai complexă și să includă cuvinte cu mai multe prezențe. În acest caz, „povestea” are o prezență (frecvență) mai mare, la fel și „viața”, incluzând „copil” și „inocență”, puternic legate între ele.

Pentru masteranzi, o metaforă-cheie este inclusă în graful: „inimă” – „ochii” (prin care se leagă de „copil”, iar prin acesta de structura centrală) – „simplu”. De asemenea, acești respondenți leagă semnificativ „bucuria” de „emoții”, iar *oglanda conceptuală* pe care „adulții” o au sau ar trebui să o aibă în față este reprezentată aici de „copilărie”. Textele care ilustrează la masteranzi aceste legături trimit la modelele educaționale edificate pe structuri conceptual-educational-remarcabile: „Micul prinț ne oferă o invitație la reflecție și introspecție, ne îndeamnă să privim lumea cu ochii inimii, să apreciem esența și nu doar suprafața, să cultivăm relații autentice și să trăim cu responsabilitate și compasiune.” (A.A.M., ME). „Esența poveștii este conținută în replicile spuse de vulpe către Micul prinț: *Se vede clar numai cu inima; Ce este esențial este invizibil ochilor*. Alte mesaje tematice cheie articulate de vulpe sunt, de exemplu: *Devii responsabil, pentru totdeauna, pentru ce ai îmblânzit și Numai timpul petrecut cu floarea ta face ca ea să fie atât de prețioasă*” (M.C.N., PETS.M).

Totodată, masteranzii evidențiază actualitatea mesajului filmului, apreciind că acesta „trage un semnal de alarmă asupra modului în care sunt crescuți copiii în zilele noastre”, cu un marcaj special în raport cu copiii pe care „părinții și-i doresc perfecți, considerând că acesta este lucrul cel mai important pentru copiii lor” (M.I.M., ME). Printr-o ilustrare cu trimitere la graful central, un masterand arată că „filmul explorează teme precum prietenia, inocența, responsabilitatea și căutarea sensului în viață, scoțând în evidență învățătura primită de la mamă, despre cum să se poarte în lumea adulților, dată însă mult prea devreme” (S.A., ME). Abordări legate de structura centrală consideră că filmul „este despre prietenie, despre liberul arbitru și despre dragostea de sine și de ceilalți, daruri divine pe care, cu voie sau fără voie, le uităm sau le pierdem. E o parabolă despre viață, despre trecerea de la culoare la tonuri cenușii, de la intuiție la programare, de la vis la realitatea seacă, de la copilărie la viața de adult.” (N.V., PETS.M).

Teme din texte, complementare celor incluse de KH Coder în grafurile din Figura 3, consideră filmul o reușită și apreciază faptul că „este realizat printr-o animație ce captează adevărata magie a clasicii povești” (P.A.D., PETS.M) și îi atribuie acestuia „valoarea unei resurse educaționale digitale, contribuind, într-o anumită măsură, la îndeplinirea scopului educogen al pedagogiei digitale” (T.T.O., ME).

Valoarea pedagogică a filmului este ilustrată și de texte care evidențiază impactul aspectelor simple, dar care definesc un firesc al vieții: „Acest film m-a impresionat pentru că fetița a ajuns să afle ce este copilăria și cât de frumos poate fi să fii copil și să te bucuri de lucruri mărunte, cum ar fi: ciripitul păsărilor, privitul și mirositul florilor și toate aceste lucruri le-a aflat cu ajutorul aviatorului și al poveștii Micului prinț.” (V.D.N., ME). Pentru un alt masterand, filmul transpune și îndeamnă la meditație, „la ideea reîntoarcerii la perioada copilăriei și, implicit, la înțelegerea esențialului vieții prin prisma inimii” (V.B.G., ME). În plan didactic, un masterand reafirmă valoarea pedagogică a povestirii, considerând că „relația dintre fetiță și aviator este profundă și plină de învățăminte, evidențiind impactul povestirii asupra vieților celor care o aud” (O.D.A., PETSMS), confirmând totodată cercetări recente⁸ din domeniul științelor ale educației.

4. Concluzii

Filmul „Micul prinț” este văzut de studenții de la licență și masteranzii în științele ale educației participanți la cercetare ca fiind o succesiune de metafore și având un puternic caracter pedagogic, în măsură să îi susțină pe privitori, pe copii și pe cei cu suflet de copil, în „a avea curajul de a explora lumea și de a-și depăși fricile” (S.A., PIPP) și în a reflecta „asupra propriilor vieți și priorități, promovând un echilibru între responsabilitate și spiritul jovial al copilăriei” (B.I.S., PIPP), pentru că „chiar dacă nu știu totul, și Micul prinț demonstrează acest lucru prin întrebările sale repetate, copiii au totuși prioritățile corecte” (D.M.N., PIPP). O altă concluzie, enunțată de un masterand, afirmă că dacă pentru unii privitori filmul „nu poate influența neapărat din punct de vedere moral, comportamental, atitudinile și valorile pe care le au copiii sau pe care sunt tentați să și le formeze, cu siguranță poate să-i impresioneze și să-i sensibilizeze, indiferent de vârsta la care se află” (I.I.M., ME), aspecte abordate din diferite perspective⁹ de cercetări din spațiul educațional¹⁰.

Specialiști în educație, mulți dintre ei practicieni de ani buni, având inclusiv gradul didactic I, studenții și masteranzii participanți la cercetare consideră metaforele și temele din filmul „Micul prinț” ca pe o șansă a educației, în general, dar și a familiei sau a școlii, în particular, de a-și redescoperi adevăratele finalități și modele de lucru prin care copilul să aibă șansa de a-și trăi copilăria, iar mai apoi adevărata sa viață. Impactul tehnologiei asupra tendințelor care se înregistrează în prezent, sugerate în film prin câteva metafore, a fost puțin remarcat de respondenți, la un nivel la care KH Coder nu l-a inclus în grafuri.

În textele masteranzilor se remarcă o profunzime specială și o înțelegere sporită a temelor propuse de film, pe care le trec exemplar prin filtrul personal și le

⁸ Adina Popovici, Dorin Opreș, *Aspects regarding the use of didactic strategies in the realization of moral education. Teachers' opinions and equal opportunities in primary education in Romania*, în „Journal of Educational Sciences & Psychology”, XIV (LXXVI), No. 1, 2024, p. 16-27.

⁹ Dorina Sălăvăstru, *Psihologia educației*, Iași, Editura Polirom, 2004, p. 28.

¹⁰ Dorin Opreș, Monica Opreș, Ana Fântână, *Moral values and the quantitative dimension of the friendship relationship between adolescents*, în ICERI2022 Proceedings, 15th annual International Conference of Education, Research and Innovation, Seville, 7-9 November, 2022, p. 4853-4858.

conectează la practica educațională, scoțând astfel în evidență provocările și o parte din nevoile stringente ale pedagogiei și școlii actuale.

Ilustrăm acest tablou cu textul comprehensiv al unui masterand cu 30 de ani vechime în învățământ și gradul didactic I: „Filmul pune în opoziție o realitate în care copiii sunt niște numere, totul este planificat (planul vieții pe zile, ore, minute), există reguli stricte, nu există spontaneitate, jocuri, jucării, povești, prieteni, copiii sunt prea concentrați pe realizarea obiectivelor stabilite de părinți încât să mai aibă timp să observe cerul, stelele, răsăritul, apusul, natura, părinții sunt prea ocupați, mereu lucrează și nu sunt atenți la adevăratele nevoi ale copiilor lor și la lumea Micului prinț, plină de fantezie, culoare, râsete, iubire, prietenie, grijă, curiozitate, optimism, naivitate, o lume în care nu uiți niciodată să fii copil, o lume profundă care atinge emoții universale. În opinia mea, pentru realitatea descrisă, o replică este semnificativă:

– *Sunt doar un copil.*

– *Nu există așa ceva aici!”* (I.C.A., PETS.M).

Bibliografie

- AGABRIAN, Mircea, *Cercetarea calitativă a socialului*, Iași, Editura Institutul European, 2004.
- BANDICI, Emanuela-Liliana, *De la filmografie la educație și cunoaștere: etapele descoperirii sinelui în ecranizarea Micul prinț (după Antoine de Saint-Exupéry)*, în „Altarul Reîntregirii”, XXI (2), 2016, p. 259-266.
- CHELCEA, Septimiu, *Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative și calitative*, București, Pro Universitaria, 2022.
- HIGUCHI, Koichi, *KH Coder 3 Reference Manual*, Kyoto, Ritsumeikan University, 2016.
- OPRIȘ, Dorin, OPRIȘ, Monica, FÂNTÂNĂ, Ana, *Moral values and the quantitative dimension of the friendship relationship between adolescents*, în ICERI2022 Proceedings, 15th annual International Conference of Education, Research and Innovation, Seville, 7-9 November, 2022, p. 4853-4858.
- PATTON, Michael Quinn, *Qualitative research and evaluation methods* (3 ed), Sage Publications, 2002.
- POPOVICI, Adina, OPRIȘ, Dorin, *Aspects regarding the use of didactic strategies in the realization of moral education. Teachers' opinions and equal opportunities in primary education in Romania*, în „Journal of Educational Sciences & Psychology”, XIV (LXXVI), No. 1, 2024, p. 16-27.
- ROMESBURG, Charles H., *Cluster analysis for researchers*, North Carolina, Lulu Press, 2004.
- de SAINT-EXUPÉRY, Antoine, *Micul prinț*. Traducere de Marieva Ionescu, București, Editura Humanitas, 2017.
- SĂLĂVĂSTRU, Dorina, *Psihologia educației*, Iași, Editura Polirom, 2004.